

Beitebruksplan i kommunal planlegging

Beiting i utmark, konferanser november 2022

Toril Austvik

Statsforvalteren i Nordland

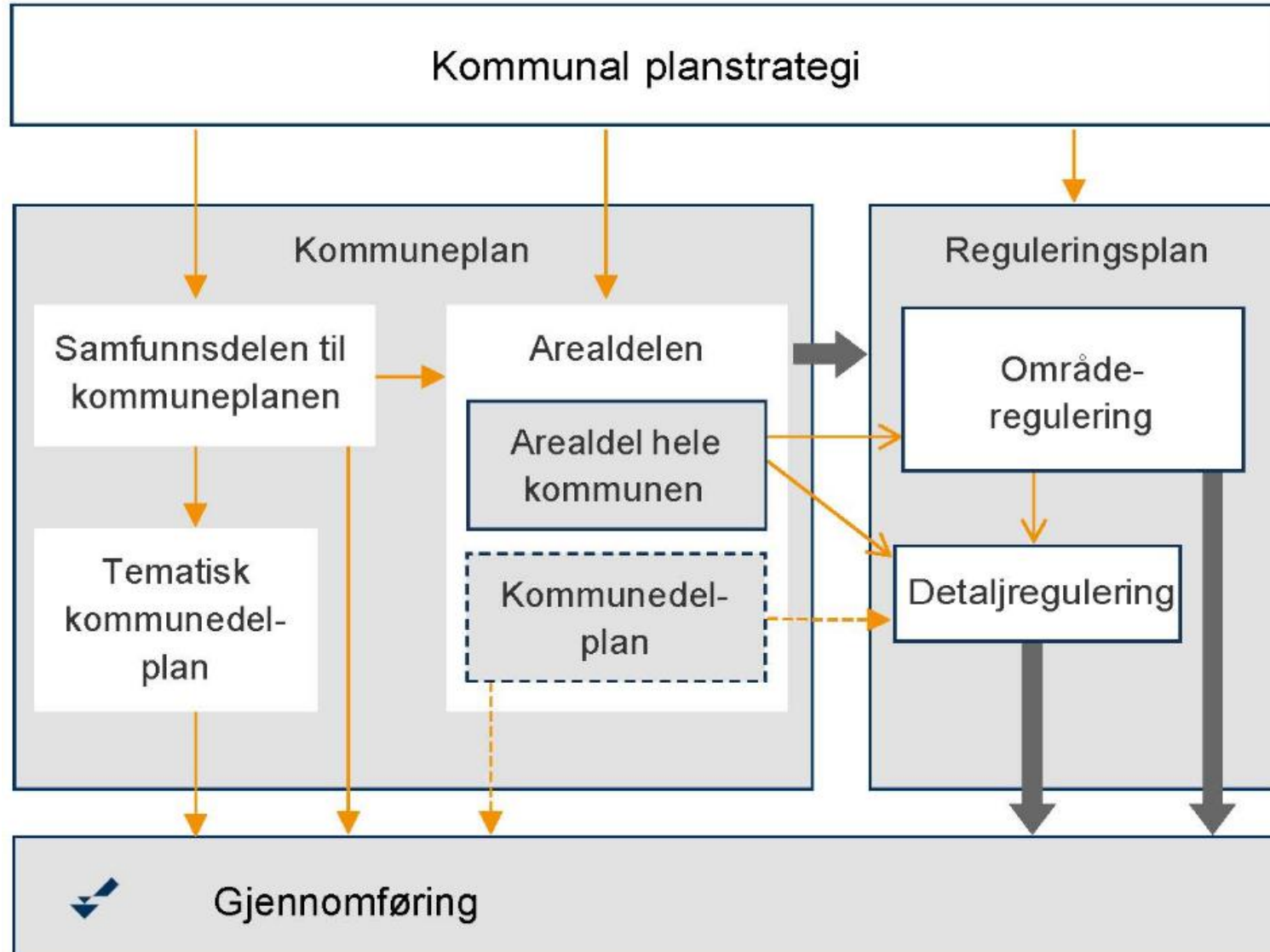
Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

— virker til Nordlands beste

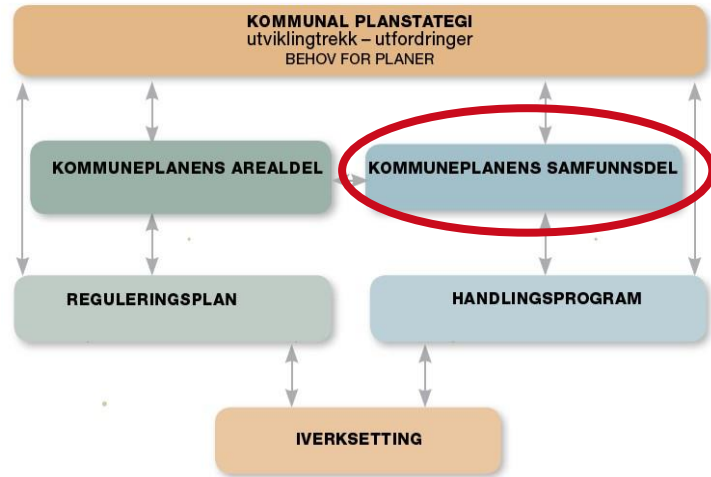

Kommunal planlegging

Kommuneplanens samfunnsdel (§ 11)

Hovedhensikt:

- Bedre og mer helhetlig planlegging for en bærekraftig samfunnsutvikling
- Verktøy for strategisk styring
- Styrke medvirkning og politisk styring
- Lange linjer
- Innsatsområder
- Landbruksnæringene må synliggjøres
- Handlingsdel for strategisk styring og prioritering

Arealstrategier i samfunnsdelen

Foto: Toril Austvik

- Gjør at arealplanen blir bedre tilpasset samfunnets behov og utfordringer
- Bindeledd mellom samfunnsdelen og arealdelen
- Viser hvilke konsekvenser målene i samfunnsdelen har for arealforvaltningen i kommunen
- Bør være langsiktige og bidra til å realisere FN's 17 bærekraftsmål
- Et godt verktøy for å sikre ressursgrunnlaget for landbruksnæringene (jordbruk, skogbruk og reindrift) i kommunen

Kunnskapsgrunnlaget

Foto: Toril Austvik

- Utgangspunkt for all kommunal planlegging
 - Skogbruk
 - Jordbruk
 - Beitenæringer/reindrift
- Viktig at ulike fagavdelinger bidrar
- Må oppdateres jevnlig

Arealregnskap

En oversikt over hvor mye areal kommunen har, hvor mye areal som er bebygd / kan bebygges, gir mulighet for ei arealforvaltning ut fra reelle behov vurdert opp mot for eksempel hensynet til landbruket i kommunen.

Eks:

- Boligtomter, eks nybygg siste 5 år, antall ledige, fremtidig behov
- Næringsarealer, ledige, forventet behov, krav til beliggenhet
- Fritidsboliger, eks nybygg siste 5 år, antall ledige, fremtidig behov
- Nausttomter
- Viktige sammenhengende områder for jord- og skogbruk, beitebruk, reindrift, friluftsliv

Kommuneplanens arealdel

- Kommunen skal ha en arealplan for hele kommunen
- Planen skal vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk
- Skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen
- Den skal omfatte:
 - Plankart
 - Bestemmelser
 - Planbeskrivelse
- Alternativurderinger
- Hensynsoner

Foto: Toril Austvik

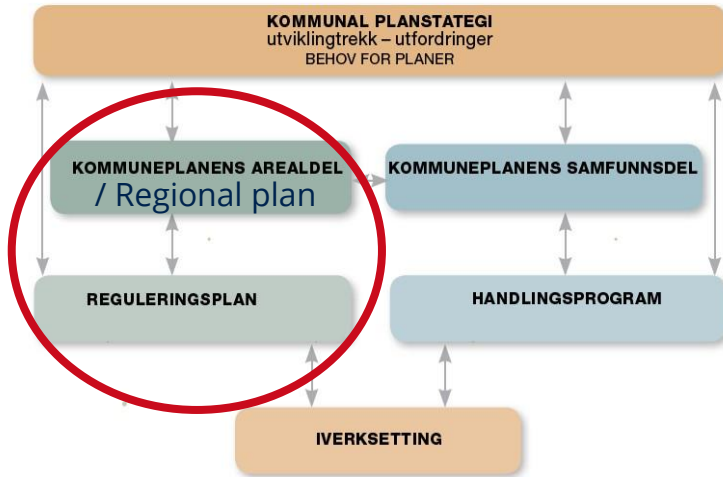

Landbruk-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR)

- a) Areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gården ressurser
- b) Areal for spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse
 - Landbruk og reindrift kan bygge i tråd med LNFR uten byggesøknad
 - Kommuneplanens areadel kan gi bestemmelser om
 - Omfang, lokalisering og utforming av bygninger og anlegg til landbruk og reindrift
 - Tillate spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse, presise planbestemmelser
 - Tillate nødvendige bygninger og anlegg for landbruk og reindrift i 100-metersbeltet langs sjøen
 - Forbud mot bygge- og anleggstiltak inntil 100 meter langs vassdrag

Konsekvensutredning (§ 4-2 og KU-forskrift)

Alle forslag til planer etter loven skal ved offentlig ettersyn ha en planbeskrivelse som beskriver **planens formål, hovedinnhold og virkninger**, samt planens forhold til rammer og retningslinjer som gjelder for området.

For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få **vesentlige virkninger for miljø og samfunn**, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse – **konsekvensutredning** – av planens virkninger for miljø og samfunn.

- Krav til innhold og metodikk
- Samlet virkning
- Vurdering av alternativer
- Krav om å ta «tilbørlig hensyn» og å stille vilkår om avbøtende tiltak

- Kunnskapsgrunnlag
- Vekte interesser
- I tråd med sektorlover?
- Ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser?

– virker til Nordlands beste

Bærekraftig landbruk i Norge – og Nordland

- Vi driver jordbruk opp mot grensene for det mulige, med lite innmark og mye utmark
- Vi har færre alternativer enn land med mindre klimatiske begrensninger
- Vi har tilpasset produksjonssystemer til lokale muligheter
- Vi har alle forutsetninger for å balansere miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft på helhetlig vis

Nye utfordringer i utmarka vår

- Beitebruken i utmarka er i endring
 - Strukturendringer med færre og større bruk
 - Færre beitebrukere
 - Mange slutter, mange flytter – er lite bevist på rettigheter og plikter
 - Vanskeligheter med organisering
 - Nye dyreslag og nye driftsformer
 - Lowerk og rettighetsforhold gjenspeiler ikke dagens bruk
 - Resultat av endret bruk:
 - Gjengroing av beiter og verditap
 - Gjerder som forfaller
- Økte konflikter med «annen bruk» (ikke minst fritidsbruk)
- Rowilt

Foto: Toril Austvik

Formål – hvorfor lage beitebruksplan?

- Dokumentere omfang og verdi av beitebruken
- Kartfeste
- Synliggjør arealinteresser og konflikter
- Verktøy for kommunen i planarbeid og behandling av tiltak i beiteområder
- Beredskapsmessige hensyn
- Klargjøre beiterettigheter og gjerdeplikter

- *«Beitebruksplanen er en systematisert presentasjon av beitearealene i kommunen og bruken av disse arealene til beiting med husdyr.» Norsk Sau og Geit*

Ulike plantyper

- Ikke lovfestet krav om beitebruksplan
 - Men svært mange lover omhandler temaet i ulike grad
 - Beiteloven, gjerdeloven, reindriftsloven
 - + mange andre

Flere varianter:

- Plan utarbeidet av ett/flere beitelag, uten kommunal forankring
- Del av kommunens landbruksplan
- Temaplan for beitebruk, politisk vedtatt, ikke utarbeidet etter kravene i pbl
- Egen temaplan/kommunedelplan utarbeidet etter plan- og bygningsloven
- Som en del av kommuneplanens arealdel

Initiativ og utarbeidelse

Foto: Toril Austvik

- Initiativet kan komme fra flere. Grunneiere, beiterettshavere/beitelag, kommune/landbrukskontor
 - Hvis plan etter kravene i pbl; tidlig involvering fra kommunen fordi kommunestyret skal fastsette planprogrammet, jf. pbl. § 11-13 andre ledd
- Temaplan etter pbl har lovbestemte krav til prosess m.m.
 - Planprogram, høring og offentlig ettersyn, medvirkning
 - Best politisk forankring i kommunen

Innholdsmessige krav

Foto: Toril Austvik

- Ingen lovbestemte krav til innhold
- Speile formålet med planen
- Bør inneholde:
 - Omfanget av beitebruken
 - Betydningen for næringa, sysselsetting, bosetting, kulturlandskap, økonomiske verdier
 - Kartfestet/beskrivelse av beiteområdene, ev. med gradering av viktighet/potensiale

Oppsummert

- Nedbygging, omdisponering og endret bruk har gjort at mye av arealene for primærnæringene er tapt
- Klimaendringer og andre hendelser globalt gjør at vi bør bli mer selvforsynt med mat
- Alle kommuner – også i Nordland må ta ansvar
- Når viktige beitearealer foreslås omdisponert så er det viktig med vurdering av konsekvenser og alternativvurdering
- Beitebruksplaner er et godt kunnskapsgrunnlag
- God medvirkning fra beitebrukerne er viktig
- Viktig at planen er politisk forankret
- Vær på, følg med, sørg for et godt kunnskapsgrunnlag i planprosessene

Lykke til !